

“GA NIET VAN JEZELF UIT, DENK VANUIT HET ORGEL EN DE SCHOONHEID VAN DE KLANK”

INTERVIEW MET PETER VAN DIJK

JAN SMELIK

Het jaar 2017 is om diverse redenen een bijzonder jaar voor organist en orgeladviseur Peter van Dijk. Veertig jaar geleden rondde hij zijn conservatoriumstudie af. In augustus van dit jaar wordt hij 65 jaar; door nieuwe regelgeving moet hij echter nog even wachten voordat hij AOW gaat ontvangen. Niet dat hij van plan is om op zijn lauweren te gaan rusten. Integendeel, Peter van Dijk wil na zijn pensionering zijn onderzoek naar de firma P. van Oeckelen en Zonen voortzetten. In 2019, exact tweehonderd jaar nadat Petrus van Oeckelen zijn eerste orgel voltooide, wil hij het onderzoek klaar hebben. Dit jaar is ook bijzonder omdat op 25 augustus in Peters woonplaats Utrecht het Van Vulpen-orgel in TivoliVredenburg in gebruik wordt genomen. Een bijzonder project, waarbij Peter als adviseur nauw betrokken is. En dan is het deze zomer ook nog precies veertig jaar geleden dat hij hoofdredacteur van dit blad werd. Redenen genoeg om naar Utrecht af te reizen voor een interview.

In een sfeervolle woonwijk van rond 1900 heeft Peter een huis, of eigenlijk twee: een beneden- en een bovenwoning. Zijn huis heeft daarom twee voordeuren. Ik bel aan bij de linker voordeur en Peter doet de rechter voordeur open. ‘Dat begint lekker,’ denk ik, maar ik interpreteer het graag als gunstig voorteken hoe hij mijn vragen gaat beantwoorden.

Bij het maken van de afspraak meldde Peter dat hij het vooral over orgelzaken wilde hebben en niet over zijn levensverhaal en wapenfeiten. Zijn werkzame leven bestaat momenteel voor het belangrijkste deel uit orgeladvieswerk en concerten, hetgeen al meer dan voldoende gespreksstof biedt.

VERBINDINGSOFFICIER

De figuur van de orgeladviseur heeft niet altijd bestaan. Waarom is hij er tegenwoordig wel en wat is de meerwaarde ervan?

Het verschijnsel ‘orgeladviseur’ duikt eigenlijk pas in de negentiende eeuw geleidelijk op. Vroeger stelde de organist, die niet in dienst van de kerk maar van de wereldlijke overheid was, een plan op en de orgelmaker bouwde vervolgens het orgel. Daarna werd het instrument gekeurd. Dat is op zich een goed systeem, maar het vereist van de organist wel voldoende orgelkennis.

In wezen heb je dat systeem nog in Duitsland, waar een orgeladviseur veel minder te doen heeft dan in Nederland. De adviseur kijkt daar

naar de generale richting waar het heen moet. Dan worden een paar orgelmakers uitgenodigd voor offertes, waaruit er één gekozen wordt. De geselecteerde orgelbouwer maakt vervolgens het restauratieplan. Maar voor historisch onderzoek is de orgelmaker niet opgeleid. Daar staat dan tegenover dat een orgelbouwer meer praktische knowhow heeft dan een adviseur.

In Nederland moet een adviseur onderzoek doen, een plan maken, daarop wordt geoffreerd en dan wordt een keuze gemaakt voor een bouwer. Daar zitten vaak haken en ogen aan. Het komt geregeld voor dat kerkbesturen een orgelbouwer kennen, of ze hebben Beun de Haas die het orgel onderhoudt en die ook bij de offerte-ronde betrokken moet worden. Met als gevolg dat orgelmakers van een hoger kaliber daarom niet willen inschrijven.

Er wordt een bouwer uitgekozen en dan begeleid je als adviseur ook het werk. Jan Jongepier noemde de orgeladviseur een soort ‘verbindingsofficier’: je vertegenwoordigt de opdrachtgever, maar soms is die zo onredelijk dat je inhoudelijk meer aan de kant van de bouwer staat.

Welke aspecten spelen bij de keuze voor een orgelbouwer mee?

De Europese wetgeving heeft een interessante formulering daarvoor: je moet de meest ‘aannemelijke’ offerte uitkiezen. Je kiest twee of drie orgelmakers uit van wie je het volste vertrouwen hebt dat zij de klus optimaal kunnen klaren. Aspecten als kwaliteit en ervaring met het betreffende orgeltype zijn daarbij belangrijke invalshoeken. Vervol-

Foto: Jan Smelik